

UNDERLAG: Ungdomsråd om
Stockholm+50 med fokus på
genomförande samt FN:s
miljöförsamling

Skriftlig dokumentation från
Miljödepartementets och NOD:s
samråd 7 december 2021

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	2
Inledning	3
Inledande anförande av miljö- och klimatminister Annika Strandhäll.....	4
Gemensamt budskap från ungdomsrörelsen	6
Inledningsanföranden från de inbjudna organisationerna.....	8
Gruppdiskussioner i temagrupperna	9
Tema Stockholm+50 med fokus på genomförande.....	10
<i>Om Stockholm+50</i>	10
<i>Om accelererat genomförande</i>	11
Klimaträttvisa.....	12
Ansvarsfördelning.....	13
Lätt att göra rätt	14
Ekonomisk omställning	15
Gröna jobb.....	15
Förnyelsebara bränslen.....	16
Ekosystem och biologisk mångfald	17
Politisk långsiktighet.....	17
Humanitär krisberedskap och främjande av mänskliga rättigheter	17
Ökad kunskap.....	18
Ökad samverkan	19
Tema FN:s miljöförsamling.....	20
<i>Om ungdomsengagemang</i>	20
<i>Om vetenskapsbaserade beslut</i>	23
<i>Om plastföroreningar och marin plastnedskräpning</i>	25
Uppdatering från Stockholm+50 sekretariatet.....	28

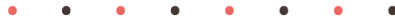

Bakgrund

I november 2020 arrangerade NOD och Miljödepartementet ett [ungdomsråd](#) om klimatpolitik och Stockholm+50. Under detta ungdomsråd framkom önskemålet om att etablera en mer långsiktig struktur för att tillvarata ungdomsorganisationernas perspektiv på klimatfrågor, men även andra miljöpolitiska frågor och i förberedelserna av Stockholm+50. Därav fastställdes ambitionen att fortsätta arrangera ungdomsråd kring klimat- och miljöfrågor samt om Stockholm+50 en gång per termin fram till Stockholm+50 i juni 2022. Därför genomfördes ett [uppföljande ungdomsråd](#) den 24 maj 2021 och ett ytterligare den 7 december 2021. Det senare återges i denna dokumentation. I samrådet den 7 december deltog miljö- och klimatminister Annika Strandhäll, tjänstepersoner från Miljödepartementets Stockholm plus 50-sekretariat, Internationella sekretariatet och Kemikalieenheten samt representanter från följande civilsamhällsorganisationer:

- Future Minds
- Fältbiologerna
- Klimatstudenterna
- LSU - Sveriges ungdomsorganisationer
- LRF Ungdomen
- Naturvetarna/Naturvetarnas studentråd
- PUSH Sverige
- Röda Korsets Ungdomsförbund
- Sametingets Ungdomsråd
- Scouterna
- SSE Students for Climate Action
- Svenska FN-förbundet
- Svenska Kyrkans Unga
- Svenska ungdomsnätverket för biologisk mångfald
- WWF Sweden Youth

Mötet arrangerades av NOD tillsammans med Miljödepartementet. Samtalet under mötet skedde i två parallella spår: Stockholm+50 med fokus på genomförande samt FN:s miljöförsamling.

Inledning

Mattis Ekestaf, NOD, samt Miljödepartementets representant Hedvig Petersson inledde samrådet och gav en tillbakablick till de senaste två råden där bland annat grön återhämtning, gröna jobb och vikten av multilateralt samarbete har diskuterats. Petersson konstaterade att samtliga perspektiv är viktiga delar i Stockholm+50-processen och ingår i tematiken för de så kallade "Ledarskapsdialogerna". De tre ledarskapsdialogerna sätter ramarna för Stockholm+50, och när de fysiska dialogerna äger rum i juni kommer resultatet av ledarskapsdialogerna sammanställas till rekommendationer för stater och aktörer.

Petersson fortsatte med att förklara att mycket av det som har diskuterats under de tidigare ungdomsråden är inom ramarna för den första och andra ledarskapsdialogen och att de nu vill fortsätta genom en diskussion om hur takten ska ökas för genomförande inom dessa områden, både ur ett kortsiktigt och långsiktigt perspektiv.

Slutligen konstaterade Petersson att långsiktiga lösningar nås genom samarbete på global nivå, där även FN:s miljöförsamling (UNEA) är en viktig global process, som utgör det andra temat för detta ungdomsråd. UNEA samlas i Nairobi vartannat år, och nästa sammankomst sker i februari. Resultatet av det mötet blir också en möjlig input till Stockholm+50, och dessutom planerar det globala ungdomsprojektet Stockholm+50 Youth Task Force att genomföra ett särskilt ungdomsmöte – UNEA Youth Summit – vilket också möjliggör inspel till Stockholm+50.

Inledande anförande av miljö- och klimatminister Annika Strandhäll

Klimat- och miljöminister Annika Strandhäll tog vid och berättade om vad som står på agendan de närmaste månaderna. En av de största händelserna är Stockholm+50. Mötet ska inspireras av unga, vilket gör det extra viktigt att ungdomsrådet äger rum så tidigt i hennes nya roll.

Strandhäll fortsatte genom att konstatera att vi står inför en rad riktigt stora utmaningar, som en konsekvens av klimatförändringarna. Pandemin har till stor del inneburit ett bakslag för att uppnå globala hållbarhetsmålen i flera länder, så Sverige behöver nu behöva steppa upp extra mycket. Därför gör det ministern hoppfull att fokus för Stockholm+50 är att accelerera åtagandena inom ramen för Agenda 2030 och den hållbara återhämtningen från Covid-19. Det blir enligt henne ett tillfälle att reflektera över vad som går bra, vad som kan gå bättre och vad vi tillsammans kan göra för att uppnå målen samt en rättvis och inkluderande omställning efter pandemin. Vidare menade Strandhäll att pandemin har gjort det möjligt att göra andra och tydligare val inför framtiden. Den har också visat oss att när vi verkligen behöver tänka om snabbt, och lägga om vårt sätt att leva, är det möjligt. Nu är det allas ansvar och möjlighet att staka ut en ny, mer rättvis och hållbar väg framåt.

Ministern berättade att sedan det senaste ungdomsrådet, som ägde rum i maj, har Stockholm+50 fått ytterligare ett FN-mandat som har antagits av FN:s generalförsamling. Den så kallade modlitetsresolutionen, som blev antagen i september 2021, fastställde att det blir ett FN-möte på högsta möjliga nivå med det övergripande temat och inriktningen “A healthy planet for the prosperity of all– our responsibility, our opportunity”.

Att öka tillgängligheten till de gröna jobben, att utveckla den gröna återhämtningen och värna den biologiska mångfalden – delar som varit fokus under de senaste ungdomsråden – är tre centrala åtgärder både för att accelerera arbetet för att nå målen i Agenda 2030

och för att vi tillsammans ska se till att hålla 1,5-gradersmålet vid liv. I kvällens råd ska dessa frågor tas vidare med fokus på genomförande. Det är viktigt för såväl ministern som för departementets tjänstepersoner att lyssna in ungdomsrådets perspektiv och förslag så att vi tillsammans ser till att Stockholm+50 blir den viktiga *stepping stone* som det kan vara.

Strandhäll konstaterade sedan att det globala samarbetet är avgörande och där är FN:s miljöförsamling (UNEA) en otroligt viktig global process. Den senaste tidens toppmöten om miljö och klimat, bland annat COP26, har visat på behovet av att diskutera kopplingar mellan de tre planetära kriserna: klimatförändringarna, förlusten av biologisk mångfald och föroreningarna. Dessa kriser är tätt sammanflätade och måste hanteras tillsammans, vilket UNEA faktiskt möjliggör.

Förutom rådets tankar om UNEA ser Strandhäll fram emot att ta del av perspektiven på plastföroreningar, marin platsnedskräpning och mikroplaster. Om vi fortsätter att konsumera och producera plast som vi gör idag så kan plastavfallet komma att tredubblas om vi inte gör något.

I sin roll som klimat- och miljöminister menar Strandhäll att hon bekymrat blickar ut över en omvärld där fler och fler länder bygger murar och vänder sig inåt mot den nationalistiska politiken, i ett läge där vi kanske aldrig någonsin tidigare har behövt den globala samverkan så mycket som vi gör nu, för att lösa de stora gemensamma problemen. Detta både när det gäller miljöfrågor, fattigdom och jämställdhet. Att få höra rådets tankar om hur vi kan skapa förutsättningar för ett påskyndat genomförande och synpunkter på ett globalt avtal om plastföroreningar, menade ministern är värdefullt i det fortsatta arbetet.

Avslutningsvis konstaterade Strandhäll att Stockholm+50, och att det ligger mitt i valrörelsen, kan innebära en skjuts in i den svenska samhällsdebatten och politiken som

gör att vi kanske får mer fokus på klimat- och miljöfrågan. Framför allt känner hon sig väldigt ödmjuk inför det ansvar som politiker har – det är unga som äger framtiden och därför kommer departementet lyssna noggrant på det som sägs under rådet.

Gemensamt budskap från ungdomsrörelsen

LSU framförde följande gemensamma budskap till ministern, som formulerats av deltagarna vid förmötet:

Vi vill börja med att gratulera dig Annika Strandhäll till Sveriges viktigaste uppdrag. Som klimat- och miljöminister har du i din portfölj två frågor vars hantering kommer att avgöra vilka liv vi, och unga världen över, kommer att kunna leva här på jorden; klimatkrisen och den eskalerande förlusten av biologisk mångfald. Vi förväntar oss att du är redo att ta modiga beslut och stå upp för de oersättliga värden som står på spel.

Följande budskap har tagits fram gemensamt under förmötet till detta ungdomsråd. Rekommendationerna riktar sig både till Sveriges miljö- och klimatpolitik och till de internationella möten och konferenser som vi kommer att diskutera vidare ikväll.

Sverige behöver ta ansvar för alla våra utsläpp - historiska såväl som nutida, offentliga såväl som privata, konsumtionsbaserade såväl som produktionsbaserade. Det krävs lagändringar som gör klimatarbetet obligatoriskt för alla samhällets verksamheter, med krav på beräkning av verksamhetens alla utsläpp och användande av utsläppsbudgetar. Även internationellt krävs ett mer ambitiöst ansvarstagande som erkänner de utsläpp vi i Globala Nord har orsakat. För att nå verklig effekt krävs nya regler för den internationella handeln, bland annat att skrota företags nuvarande möjlighet att stämna stater för demokratiskt fattade klimatbeslut.

Naturresurshantering ska inte ske på ett sätt som utarmar naturen eller bidrar till en orättvis behandling av urfolk och landsbygdsbefolkning. Den gröna omställningen måste vara rättvis och inte baseras på en urban norm.

Resor, både nationellt och internationellt, behöver bli mer klimatsmarta. Detta gäller privata resor såväl som resor som sker inom ramarna för offentlig verksamhet. Då resor är en global snarare än nationell angelägenhet bör dessa frågor tas upp under internationella former, exempelvis Stockholm+50.

En grundpelare i den globala omställningen är utbildning och kompetensutveckling. Det måste bli enklare för samhällsmedborgare globalt att göra medvetna hållbara val. För att nå detta behövs satsningar på kompetenshöjning bland olika åldrar och i hela samhället.

Vi behöver samtidigt vara medvetna om att förutsättningar i livsvillkor påverkar i vilken utsträckning man kan göra medvetna hållbara val. Därför behöver klimatfrågan gå hand i hand med andra utmaningar såsom ojämlikhet och socialt utanförskap.

Lösningarna bör vara naturbaserade, inneha urfolks samtycke och utgå från en bottom-up approach. Viktigt är att lyssna på unga, urfolk och grupper som idag lever i utanförskap eller som av andra anledningar lever med effekterna av klimatförändringarna.

Stockholm+50 behöver lyfta de frågor som COP26 inte lyckades bemöta, eller hade mandat att adressera. Ett exempel på detta är storskalig exploatering av naturresurser och fossila subventioner. Sverige bör driva modiga investeringar i ny energi, ny produktion och innovation. Den politiken som drivs ska satsa på framtidens lösningar och inte reagera på symtomen av systemet vi nu har. Att göra storskalig naturförstörelse till ett internationellt brott också i fredstid - förbud mot så kallad ekocid - är en utkomst som vi önskar se från Stockholm+50.

Slutligen. Unga under 30 år utgör majoriteten av världens befolkning. Att göra allt i din makt för att involvera unga i miljö- och klimatpolitiken och ta beslut i linje med våra rekommendationer, det är inte en god gärning. Det är demokrati. Vi hoppas att du under din första vecka har hunnit läsa dokumentationen från tidigare ungdomsråd, och att du annars tar dig tiden att sätta dig in i vilka lösningar som Sveriges unga vill se på ödesfrågorna i din portfölj. Ungdomsrådet för miljö och klimat har avsevärt förbättrat ungas möjligheter att påverka politiken och har potential att skapa verkligt meningsfullt deltagande. Vi ber dig därför, låt inte det stanna vid Stockholm+50. Gör detta ungdomsråd till en permanent institution. För demokratins skull. Tack.

Efter LSU:s framförande av budskapet tackade Strandhäll för ett starkt inlägg, ur vilket hon särskilt tog med sig att det inte är en välgärning att lyssna in unga – det är demokrati. Vidare konstaterade ministern att hon även tar med sig att den här typen av samtal inte kan stanna vid Stockholm+50 utan ska fundera över hur ungdomsrådet kan bli en permanent struktur.

Ambitionen är att ta med ungdomsrådet i arbetet framöver men samtidigt är arbetet i en process som beslutas med kollegor i FN, vilket gör att det också finns andra aktörer som den svenska delegationen behöver ta hänsyn till.

Avslutningsvis konstaterade Strandhäll att det är tillsammans vi ser till att vi har en framtid som inger hopp och möjligheter, att hon ser fram emot att träffas nästa gång och att få genomföra Stockholm+50 tillsammans.

Inledningsanföranden från de inbjudna organisationerna

Under ungdomsrådet deltog femton ungdomsorganisationer från civilsamhället. Utöver det gemensamma budskapet som framfördes av LSU gavs samtliga organisationer möjlighet att framföra ett anförande utifrån frågeställningen nedan.

Vilka frågor och konkreta åtgärder vill ni se diskuteras inom respektive internationellt forum för att nå de globala hållbarhetsmålen och en hållbar återhämtning från Covid-19-pandemin?

Samtliga anföranden finns att läsa i bilagan "Organisationernas anföranden ungdomsrådet 7 december 2021".

Gruppdiskussioner i temagrupperna

Organisationerna delades in i mindre diskussionsgrupper för att i två omgångar ge sina perspektiv på de två olika temana.

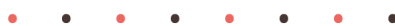
Till temat om Stockholm+50 och accelererat genomförande ställdes den övergripande frågan:

- *Hur skapar vi på bästa sätt förutsättningar för accelererat genomförande på landnivå för att säkra en hälsosam planet? Vilka förändringsområden och åtaganden bör prioriteras i en omställning av finansiella flöden?*

Inom ramen för samtalet kopplat till temat Stockholm+50 efterfrågades diskussion kring lösningar med både långsiktigt och kortsiktigt perspektiv.

Till temat FN:s miljöförsamling ställdes frågorna:

- *Vad kan göras för att öka intresset och engagemang i miljöförsamlingen bland unga, både i Sverige och internationellt?*
- *Hur tror ni att klyftan mellan vetenskap och politiska beslut på miljöområdet kan minskas? Hur kan fler beslut tas på vetenskaplig grund?*
- *Vilka perspektiv och aspekter av plastföroreningar och marin plastnedskräpning tycker ni är viktiga? Vad önskar ni se i en ny global överenskommelse om plast?*

Tema Stockholm+50 med fokus på genomförande

Om Stockholm+50

Sammanfattning

- Stockholm+50 behöver möjliggöra för så många som möjligt att delta, inte minst de som påverkas mest av klimatförändringarna som exempelvis urfolk och unga.
- Stockholm+50 bör plocka upp de delar som inte behandlades under COP26.
- Konferensen bör utgöras av ett helhetsperspektiv och fokusera på synergier.
- Ekocid är en viktig fråga som bör lyftas under konferensen.

Den övergripande prioriteringen för att accelerera genomförandet måste vara att **så många röster som möjligt får höras** – inte minst sådana som påverkas mest av klimatförändringarna, exempelvis barn och unga samt urfolk. Det behöver avspeglas under Stockholm+50. De som vanligtvis deltar vid den typen av möten är inte alltid de bästa representanterna för en bredd i samhället.

Upplevelsen efter Cop26 är frustration, så överlag bör Stockholm+50 ses som en möjlighet att ta upp de frågor som inte behandlades tillräckligt grundligt vid COP26.

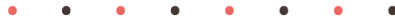
Ungdomsorganisationer måste få bli hörda i sakfrågorna och finansiering av olika insatser måste nå även unga.

Det får inte bli enbart en "klimatkonferens" utan alla perspektiv måste beaktas.

Klimatförändringarna är en välfärdsfråga som påverkar på alla nivåer; de genomsyrar alla frågor och för att ta utvecklingssteg måste **fokus ligga på synergier**.

Näringslivet måste med och vi måste adressera kraven till dem, det ojämlika maktförhållandet är något vi måste våga ifrågasätta. Vi behöver därför ha en **dialog även med näringslivet och Stockholm +50 är ett bra tillfälle, men det viktiga är att det kommer ut något konkret**. Att inkludera relevanta aktörer för omställningen är bra kortsiktigt, det långsiktiga arbetet kräver att **lyfta upp ekocid på den politiska agendan** och där är Stockholm + 50 ett bra tillfälle.

Om accelererat genomförande

Sammanfattning

- Miljö- och klimatproblemen hänger tätt samman med global ojämlikhet. Arbetet behöver därför gå under devisen "klimaträttvisa".
- Ansvarsfördelningen bör ske på rätt sätt – de som bidrar mest till klimatförändringarna samt de som har mest ekonomiska resurser bör ta det största ansvaret.
- Det måste vara lätt att göra rätt. Detta bör staten och näringslivet måste bidra till. Samtidigt borde all form av *greenwashing* förbjudas.
- Omställningen till en cirkulär ekonomi är mycket viktig och måste ske på ett inkluderande sätt där exempelvis individen eller landsbygden inte hamnar i kläm.
- Det behöver bli tydligare vad gröna jobb innebär och de bör marknadsföras som tilltalande karriärvägar för unga. Även personer som arbetar i industrier som stängs ner borde få möjlighet till ersättning och omskolning.
- Subventionerandet av fossila bränslen måste utfasas och övergången till förnyelsebara bränslen bör ta hänsyn till olika förutsättningar mellan exempelvis stad och landsbygd. Det är även viktigt att komma ihåg att storskaligt biobränsle inte är hållbart.
- Vi måste låta naturen återhämta sig genom så kallad *rewilding* och ett klimatpolitiskt råd för biologisk mångfald bör inrättas.
- Politiska beslut om klimatet bör ha en särställning så att de kan överleva mandatperioder.
- Det är viktigt att applicera det humanitära perspektivet på klimatkrisen – klimatflyktingar bör få flyktingstatus och urfolks rättigheter måste värnas. Ett genusperspektiv bör även appliceras.
- Det krävs en kunskapshöjning och kunskapsutjämning i samhället kring hållbarhetsfrågor. Här är folkbildningen ett bra verktyg.

- För att accelerera genomförandet är det viktigt med samverkan på flera olika nivåer – mellan stat, näringsliv och civilsamhälle, mellan olika akademiska discipliner och över organisationsgränserna inom ideell sektor.

Klimaträttvisa

Förutsättningar för att säkra en hälsosam planet handlar till stor del om **klimaträttvisa**. Klimat- och miljörelaterade frågor hänger samman med **global ojämlikhet**. Många länder är skuldsatta, särskilt efter pandemin. Det är också ofta samma länder som drabbas. Skuldavskrivning för skydd av naturresurser är därför en fråga som kan vara intressant att diskutera.

Det krävs en ökad medvetenhet i vår del av världen kring det faktum att klimatet uppfattas som en viktig fråga av dem som har möjlighet att engagera sig. Människor har troligen varken förmågan, viljan eller orken att engagera sig och medverka i en omställning om deras **grundläggande behov** inte är tillgodosedda. Det behövs med andra ord ett **perspektiv där klimatfrågan ses som en kris som går hand i hand med andra kriser**.

Det krävs också ett arbete för att förankra frågor så att en omställning kan skapa en trygghet så att fler känner sig **delaktiga i att vara en del av förändringen**. Det finns strukturella förklaringar till att många fortfarande inte förstår behovet av drastiska åtgärder. Tryggheten är därför en viktig fråga.

Således är det viktigt att **ojämlikhet och socioekonomiska utmaningar också är frågor som behandlas** och områden där det riktas insatser, samtidigt som åtgärder mot klimatkrisen sätts in.

Personer som lever i krig har med självklarhet inte fokus på klimatfrågan men de behöver ändå inkluderas, annars riskerar de mest utsatta att bli än mer utsatta. Det är därför avgörande med **bistånd och bilateralt arbete**. Ett starkt bistånd är grundläggande för en

hälsosam planet. Det är också avgörande med klimatfinansiering, både till anpassningsåtgärder och som ersättning för förluster och skador som redan finns.

Ansvarsfördelning

För att accelerera genomförandet är det viktigt med en tydligare ansvarsfördelning än den som finns i dag. Retoriken att “alla måste ta ansvar” riskerar att *ingen* tar ansvar. Ansvarsutkrävandet bör utgå från resurser och förutsättningar samt avspegla nivån av klimatpåverkan. Just nu betalas det högsta priset för klimatförändringarna av dem som påverkat den minst. Den ordningen måste vändas.

En idé skulle kunna vara att satsa på internationella initiativ för att kunna **jämföra miljöarbetet mellan olika länder**. Överlag finns det en bild av att Sverige ligger i framkant inom klimatfrågor och biologisk mångfald, men Sverige har ofta bidragit till att orsaka de problem som finns i andra delar av världen och bör ta sitt ansvar i det.

Konsumtion är en av de största anledningarna till att klimatarbetet inte går snabbare än vad det gör. Där står de rikaste, såväl länder som individer, för den största andelen konsumtionsbaserade utsläpp och bör därför ta störst ansvar i att minska konsumtionen. Ju mer kapital, desto större möjligheter till medvetna och hållbara val, så **ökat kapital och stigande skyldigheter bör gå hand i hand**.

Företags ansvar i att bidra till klimatomställningen är stort – **70 procent av världens utsläpp genomförs av världens 100 största företag** – men åter är det viktigt att markera att större kapital innebär större ansvar. Stora och resursstarka företag bör gå i bräschen och sätta standarden. Det måste vara **kännbart att inte ta ansvar för hela produktionskedjan**.

Ett sätt att bidra till rättvis ansvarsfördelning på arbetsmarknaden är att **införa gröna klausuler i kollektivavtalen**. Då sätts press på arbetsgivarna att vidta åtgärder, samtidigt

som ett stort ansvar läggs på arbetsmarknadens parter att dra sitt strå till stacken för klimatomställningen.

Kopplat till ansvarsutkrävande borde även **ekocid**, storskalig miljöförstörelse, **erkännas som ett internationellt brott**.

Lätt att göra rätt

Det går inte nog att betona hur viktigt det är att **underlätta för individen att lämna ett positivt klimatavtryck** – individens ansvar vilar på många sätt på kollektiva lösningar och där har staten och företagen ett stort ansvar. Som det ser ut nu är det svårt för konsumenten att navigera rätt i de val som marknaden, i olika former, erbjuder.

Det försvåras särskilt genom *greenwashing* – när företag och andra aktörer framställer sig själva eller sin produktion som mer hållbar än vad den är, eller aktivt drar uppmärksamheten bort från ohållbar verksamhet, vilseleds konsumenten. Den delen av *greenwashing* som innefattar falsk marknadsföring går att lagföra men egentligen borde allt som faller under *greenwashing* förbjudas.

Det är även orimligt att klimatnegativa val premieras – att exempelvis flygresor är subventionerade, att ekologiska val är dyrare, att importerat kött är billigare än inhemskt och så vidare. **Det klimatvänliga borde vara även det mest plånboksvänliga alternativet**. Det handlar dock inte om att exempelvis ekobönder ska förlora på att deras varor blir billigare – åtgärder krävs snarare för att det klimatnegativa blir dyrare.

Ett sätt att underlätta för individen att göra medvetna val är att **införa ett statligt grönt kreditvärderingsinstitut** för att vägleda privata investeringar till produktiva och gröna ändamål.

Ekonomisk omställning

Det är hög tid att **ställa om från linjär till cirkulär ekonomi**. Alla sektorer behöver göra ett grundarbete för att på riktigt ställa om och till det krävs att allmänbildas kring hur individer på bästa sätt ställer om till en cirkulär livsstil.

Det behövs system på samhällsnivå där allt kan återvinnas på ett mer hållbart cirkulärt sätt. Med andra ord krävs ett **produktionssystem som tar fullt ut ansvar för det som används**, en helt cirkulär ekonomi.

Samtliga ekonomiska prioriteringar behöver göras med hållbarhet i åtanke. Vi borde exempelvis **villkora offentlig upphandling** så att det offentliga blir tvungna att göra hållbara val.

Rörande de finansiella flödena är viktiga områden även exempelvis **statliga investeringar och pensionsfonder**. Dessa behöver vara socialt och miljömässigt hållbara.

Sverige skulle rent konkret kunna **införa en statlig grön affärsbank**, för att säkra grön finansiering, gröna försäkringar och för att genomföra en storskalig skuldavskrivning.

Vi kan inte heller investera oss ur klimatkrisen, vissa sektorer kommer behöva stå tillbaka i framtiden, som till exempel skogs- och fiskebruket. Köttindustrin kommer behöva lämna plats för växtbaserad produktion. **Jordbruket behövs men "djurfabriker" måste lämna plats för naturbeten**. Här är det alltså **viktigt att skilja på olika typer av djurhållningar**. Försäljningen av renkött är exempelvis en del av renskötseln som i sin tur är en viktig del av samers försörjningsmöjligheter och upprätthållandet av det samiska arvet. I renskötseln ingår en enorm omsorg om djuret, där renskötaren utgår från renens behov och naturliga beteende.

Gröna jobb

På kort sikt behövs en **tydligare definition av vad gröna jobb är**. Det finns exempelvis stora behov inom välfärden, där stora resurser behöver tillföras till sjukvården och skolan. Många i världen har inte fått grundläggande behov tillgodosedda inom dessa sektorer. De

största utsläppen är ofta inte kopplade till sektorn heller, så en idé är att skola om personer som har verkat inom branscher med höga fossila utsläpp och skola om dessa till att kunna arbeta inom klimatvänliga sektorer. Uppsagda arbetare inom industrier som fasas ut (exempelvis fossilindustrin) måste få ny statlig försörjning, antingen genom basinkomst eller nya gröna jobb.

Sådant som av tradition inte har setts som gröna jobb kan bli det. Det gäller också att ständigt understryka vikten av att **gröna jobb är en del av det förebyggande arbetet mot klimatförändringar.**

Rörande gröna jobb är det viktigt att få med sig unga genom att marknadsföra och fokusera på att det går att göra karriär inom sådana näringar och att det finns framtidsutsikter där. Att **engagera unga i näringen** gör en insats både för den gruppen och för miljö- och klimatfrågan.

Förnyelsebara bränslen

Det är viktigt att så fort som möjligt **undvika ett fossilberoende**. Det gäller exempelvis att sluta investera i inrikesflyg och istället satsa på andra transportmedel.

Subventionerandet av fossila bränslen måste fasas ut, både globalt och nationellt, och övergången till förnyelsebara bränslen bör ta hänsyn till olika förutsättningar mellan exempelvis stad och landsbygd.

I och med pandemin har det uppvisats en hög kapacitet och viljestyrka att ta fram nya innovationer och smarta lösningar. Vi behöver dra nytta av det för att ta fram förnyelsebara bränslen och **effektivisera de gröna elproduktionerna som redan finns.**

Vi behöver även vara medvetna om att **storskaligt biobränsle – såsom skoglig biomassa – faktiskt inte är hållbart**. Tvärtom kan det vara lika eller mer skadligt för miljön.

Ekosystem och biologisk mångfald

Ett av de viktigaste åtagandena för att uppnå en hållbar klimatomställning är att skydda och återställa naturen. Detta kan göras via exempelvis **rewilding** – att vi lämnar plats för naturen och ekosystemet att via sina egna processer få återhämta sig.

Ett ytterligare sätt är att **tilldela naturen rättigheter**, vilket för vissa låter absurt. Men med tanke på att storföretag just nu har juridiska rättigheter borde naturens dito vara en självklarhet. Naturen har ett inneboende värde som behöver synliggöras.

Sverige har stora problem rörande minskad biologisk mångfald samtidigt som vi bidrar till den generella artdöden i världen. Vi behöver därför **inrätta ett klimatpolitiskt råd för biologisk mångfald**. Att värna den biologiska mångfalden är att accelerera processen för en hållbar återhämtning.

Politisk långsiktighet

En viktig förutsättningsfråga är att skapa möjligheter för att de åtgärder som implementeras kring klimatpolitiken ska kunna överleva en mandatperiod på fyra år. **Beslut inom klimatområdet bör därför ha en särställning.**

Det behövs också en förståelse för att **nationell finans- och miljöpolitik inte är lika effektiv som tidigare** när det finns starkare multinationella företag och handelsavtal som förändrar förutsättningarna för genomförande. Det innebär dock inte att den nationella politiken är otillräcklig.

Humanitär krisberedskap och främjande av mänskliga rättigheter

Det går inte nog att betona att vi befinner oss i en **klimatkris** och att vi behöver hantera situationen därefter. Förutom att vi ser direkt negativ påverkan på naturen och den biologiska mångfalden, drabbas människor redan nu svårt av klimatförändringarnas konsekvenser.

Urfolks fri- och rättigheter utmanas och redan nu lever människor på flykt från klimatförändringarna. **Klimatförändringarna ska inte urholka**

människorättsprinciper och då behöver det sättas in humanitär krisberedskap och krishantering i relation till klimatkrisen. Ett av stegen är att **klimatflyktingar erkänns som just flyktingar** för att kunna söka asyl. Det är viktigt ur ett **globalt perspektiv att synliggöra och lyssna på klimatflyktingar.**

På samma sätt gäller det att **barn och ungdomar som lever i socialt utanförskap i Sverige lyssnas till.** Pandemin har slagit mot grupper som redan är mycket utsatta i samhället – något som klimatkrisen riskerar att förvärra.

I Sverige krävs det även att samerna tydligt ska inkluderas i allt arbete som rör klimatomställningen. **Informations- och dialogprocesser behöver utgå från urfolks rättigheter** och arrangeras i enlighet med ramverk som redan finns. Många vet heller inte att det finns en kontrovers när man tar områden i anspråk för exempelvis utvinnandet av grön energi, utan att ta full hänsyn till grupper som lever där – det kan vara en form av miljökolonialism.

Genusperspektivet bör också integreras i krishanteringen av klimatförändringarna eftersom kvinnor världen över drabbas särskilt hårt när samhällen hamnar ur balans. Det vilar därför ett ansvar på de rika länderna att **miljöarbetare och kvinnoförsvare får fortsatt skydd och stöd i sitt arbete.**

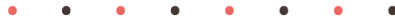
Ökad kunskap

När det gäller förutsättningar för att klara Agenda 2030-målen är det av stor vikt att **kunskapen om hållbarhetsfrågor är rotad på alla nivåer i samhället.** Det gäller såväl tjänstepersoner och aktörer inom politiken som gemene man.

Det är exempelvis viktigt att unga får **kunskap för att kunna ta rätt beslut.** Att göra “klimatkunskap” till ett obligatoriskt ämne i grundskolan skulle kunna vara ett sätt att säkerställa detta på.

Överlag gäller det att **utbildningsformerna är lättillgängliga** och syftar till att utjämna kunskapsklyftor snarare än att cementera dem. Här är folkbildningen ett bra verktyg.

Ökad samverkan

För att kunna skapa förutsättningar för genomförande krävs det en **stärkt samverkan mellan olika institutioner** inom det offentliga, ideella och näringslivet. Det behövs också ett arbete för att se till att rätt förutsättningar finns på **lokal nivå**.

Samverkan behövs över organisationsgränserna i civilsamhället och fler perspektiv måste finnas representerade. Därtill måste deltagande och tillgängliga sammanhang för alla, även i globala syd, säkerställas. Ett långsiktigt hållbart arbetssätt är därmed att tillsammans över gränserna i civilsamhället säkerställa att så många som möjligt får komma till tals. Ett förslag är att låta MUCF eller Sida ge bidrag till organisationer som samverkar över sakfrågegränser, till exempel för att underlätta för **en renodlad klimatorganisation att samverka med en humanitär organisation**.

Det handlar också om att **klimatforskningen bör ske i samverkan mellan flera olika discipliner**, exempelvis naturvetenskap, energiforskning, humanekologi, socialpsykologi, teologi, ekonomi och så vidare. Detta för att få ett så brett underlag som möjligt för samtliga samhällssektorer att förhålla sig till i omställningen.

Tema FN:s miljöförsamling

Om ungdomsengagemang

Sammanfattning

- För att engagera fler unga behövs ökad kunskap om såväl klimatfrågor som engagemangsformer.
- Det är av största vikt att det finns reella påverkansmöjligheter och för att visa för unga att deras perspektiv tillvaratagits och gjort skillnad.
- Unga måste få utrymme i strukturer som redan finns.
- Trösklarna till engagemanget måste sänkas så att det känns mer prestigelöst, tillgängligt och lustfyllt.
- Det är viktigt att ta hänsyn till ungas förutsättningar till att delta i konferenser. Ekonomi och tid får inte vara hinder för att kunna delta.
- Det är viktigt att unga inte ses som en homogen grupp, utan se till att så många perspektiv som möjligt tilldelas utrymme när unga ska lyssnas till.
- I en nationell kontext är det viktigt att det här klimatrådet permanenteras.

Ökad kunskap är ett första steg, det går inte att engagera sig om man inte vet om att det finns en möjlighet till och behov av engagemang. Det behövs både information och folkbildning och det behöver finnas information tillgänglig i kanaler där unga finns, både de som redan är engagerade och andra. 'Veta-tycka-göra-trappan' kan vara ett bra verktyg i det här arbetet, kunskap först och främst och sedan kommer engagemanget. Ta hjälp av redan engagerade organisationer för att sprida informationen.

Reella påverkansmöjligheter är oerhört viktigt för att öka intresse och engagemang bland unga. Problemet är inte att unga inte är intresserade. Det är snarare att man inte känner till de olika forumen. Det måste finnas institutioner som ser till att ungas åsikter tas vidare till de relevanta forumen. Ungdomsråden fyller till exempel den funktionen.

Det handlar således inte bara om att ha med ungas perspektiv, utan att dessa **perspektiv ska kunna göra skillnad**. Många unga bjuds in till forum, samråd och workshops men sedan får gruppen inte ta del av resultatet. I andra sammanhang inkluderas de ungas perspektiv inte alls. Det är en generation som diskuterar frågorna, det bör man ta tillvara på.

Unga måste ges utrymme i strukturer som redan finns, inte i särskilda rum för unga. Det måste finnas en tillgänglighet och samtalen måste leda till reell förändring. Det är viktigt att målgruppen unga får veta *exakt* vad de faktiskt kan göra och påverka inom ramen för sitt engagemang. Det kan leda till mer skada än nytta att bjuda in unga på premisser som inte är värdiga. Aktörer måste fråga sig varför de vill ha engagemang från unga och om det i så fall kommer att tillvaratas på riktigt.

Engagemanget behöver upplevas som mer prestigelöst, rörande begrepp och tidigare beslut som har tagits. Det kan annars vara avskräckande att engagera sig. Det är något som måste åtgärdas. Sådant gör att organisationer som inte direkt arbetar med klimatfrågor ändå kan vara med, vilket är viktigt. Ju fler som upplever att deras engagemang spelar roll, desto bättre är det. Det råder ingen brist på engagemang, många vet bara inte vad de ska göra med intresset.

När det gäller exempelvis UNEA i Nairobi kan tillgänglighetsfrågan handla om hur unga tar sig dit. Något som märktes redan under COP26 var att **många från det globala syd inte hade resurser att vara med**, det vill säga resurser i form av möjlighet att resa och medverka rent praktiskt, men också i form av privilegier och att ha möjligheten att läsa på och vara redo.

Resurser behövs världen över för ungdomsorganisering. Sverige kan bidra till detta genom internationellt bistånd. Det gäller att **nå den heterogena gruppen unga**, inte bara de med bäst förutsättningar att engagera sig. **Alla ska ges samma förutsättningar att vara med i beslutsfattandet**.

Det finns internationella forum vars arbete går ner på nationell nivå och därefter lokal nivå. Sådana råd, som går på alla nivåer, är nödvändiga att utveckla vidare.

Permanentärer vi i Sverige ett ungdomsklimatråd kan vi inspirera fler länder att göra detsamma.

Om vetenskapsbaserade beslut

Sammanfattning

- Alla, även politiker och tjänstemän, behöver folkbildas inom vilken forskning som finns.
- Vi behöver lägga mer resurser på att implementera den forskning som finns.
- Forskningen måste bli mer lättillgänglig och förståelig – den måste kommuniceras ut bättre.
- Sakexperter bör sitta på ledande och beslutsfattande positioner.
- Olika forskningsfält bör kopplas samman – exempelvis välfärds- och klimatforskning.
- Traditionell kunskap – kunskap hos exempelvis urfolk och lokalbefolkning – behöver uppvärderas.
- Trenden kring spridandet av *fake news* behöver brytas.

Folkvalda politiker kommer att spegla sina väljare och därför befolkningens syn på vetenskap påverka hur politikerna agerar i frågan. Det vilar därför ett stort ansvar på skolor, medier och folkbildande organisationer. **Politiker och tjänstemän inom offentlig förvaltning ingår också i folkbildningen** – de har ett ansvar att lyssna på, bjuda in och diskutera med forskarna.

Vi behöver lägga mer resurser på att **implementera den forskning vi har**, så att den kan användas i praktiken. Viktigt är också att säkra **finansiering till institutioner för utbildning och forskning**. Just nu kan det vara ekonomiskt utmanande att bedriva forskning.

Det är även viktigt att kommunicera ut forskningens tredje uppdrag – att *beskriva* vetenskap och forskning. Detta glöms ofta bort i dagsläget och det minskar tillgängligheten. Vi behöver alltså **göra forskningen mer lättillgänglig och förståelig** genom att kommunicera ut på ett mer “allmänhetsanpassat” sätt. Vetenskapsbaserad undervisning är grunden för att framgångsrikt beskriva forskningen.

Det vilar ett stort ansvar på våra politiker att **stå upp för fakta och att alltid kommunicera vetenskap** och det som är beforskat. Det är väldigt märkligt om man i ett demokratiskt samhälle inte kan lita på att beslut fattas på vetenskaplig grund. Vad ska

politiken annars basera sina beslut på? Här krävs att status på vetenskap höjs så att det blir viktigt för medborgarna att politiker fattar forskningsbaserade beslut. Redan från ung ålder måste man förstå att vi har rätten att kräva kloka politiker.

Att **låta sakexperter** – exempelvis miljövetare – **sitta på ledande och beslutsfattande positioner** är en bra åtgärd för att sammanfläta politiken med forskningen.

Ett sätt att nå politiker är att **koppla samman välfärds- och klimatforskning**. Det finns eventuellt en större chans att politiker då faktiskt lyssnar. Det är också viktigt att **tänka in fler olika vetenskaper**. I Sverige är klimatfrågan ofta kopplas till ekonomiska värden men den måste breddas och kopplas till andra värden. Ett hinder för detta är att vårt nuvarande ekonomiska system står över både vetenskapen och miljön.

Dessutom finns en grundläggande frågeställning som är viktig – vad är vetenskap? Det finns exempelvis mycket **kunskap hos lokalbefolkning och urfolk** kring dessa frågor och som ibland bortses ifrån. Hur man kan se till att denna kunskap uppvärderas? Dessa kompetenser och kunskaper behöver också inkluderas i beslutsfattandet.

Det är enormt viktigt att **bryta trenden som uppkommit när det kommer till spridandet av *fake news***. Det kan så lätt påverka opinionen och politiker känner då inte behovet av att ta vetenskapen i beaktning – det behövs inte för att tilltala massan. Det finns också alldeles för många oreglerade plattformar på till exempel sociala medier – dessa hinder måste tas på allvar. Ur ett globalt perspektiv är det också viktigt att **öka utbildningsnivån över hela världen**.

Om plastföroreningar och marin plastnedskräpning

Sammanfattning

- En nollvision mot plast bör införas, till dess behöver konsumtionen reduceras för att kunna hantera plasten som redan finns.
- Det är viktigt att satsa mer på återvinning, särskilt i mindre resursstarka länder.
- Att dumpa avfall bör vara straffbart.
- Det bör satsas på alternativa förpackningsmöjligheter men det är viktigt att passa sig för andra ohållbara alternativ. Papp kan exempelvis vara en lika kortsiktig lösning som plast. Särskilt med hänsyn till skogsskövling.
- Globala mål och överenskommelser måste tillkomma för att lägga ansvaret för plastföroreningarna hos rätt aktörer.
- Det behövs lönsamma incitament för att reducera plastföroreningar, exempelvis behöver det bli dyrare att producera plast. Det är också viktigt att se till sociala och ekonomiska aspekter av platskonsumtion på individnivå.

Det behövs ett större fokus på infrastrukturen kring återvinning. All plast som inte behövs kommer också behövas tas bort. Plasten som sådan ingår i en linjär ekonomi, **på sikt bör en nollvision mot plast införas**. Till dess behöver den totala konsumtionen reduceras för att få möjlighet att **hantera den plast som redan finns**. Det behövs också fler diskussioner om att det inte ska kunna produceras mer produkter av plast som inte kan återanvändas eller återvinnas, exempelvis svart plast.

I fattigare länder behöver det implementeras återvinningssystem. Det kan göras genom bistånd, där denna fråga inkluderas. Det passar också väl in i Parisavtalets skrivningar. Det måste därtill finnas goda incitament för återvinning, till exempel bör det vara **straffbart att bara dumpa avfall**. Pant, återvinning och mer tillsyn är verkligen avgörande komponenter.

Det behöver ske en **satsning på förpackningsfria alternativ och återanvändbara förpackningar**. Det finns också en risk i att eventuellt finna substitut till plasten, som i

sin tur är lika kortvariga. Det är helt **fel väg att gå att exempelvis använda pappförpackningar med lika kort hållbarhet som plasten**. Här bör även papptillverkning i relation till exempelvis skogsskövling räknas in – hela produktionskedjan måste ses över.

Vad gäller plastföreningarna bör **bindande mål ratificeras**. Det krävs en global överenskommelse som ger samtliga länder en **plikt att utbilda kring hur plastanvändning kommer att förstöra jorden** på sikt. Det måste bli en global fråga och det måste ges globala möjligheter till utbildning. Det ska inte vara möjligt att dumpa sitt avfall i ett annat land, utan varje land måste ta ansvar hela vägen.

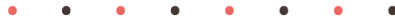
Marin nedskräpning har en disproportionell påverkan på olika länder och därför är det viktigt att alla länder tar sitt ansvar. Det går inte att hitta bara en syndabock utan det **krävs avvägningar och lösningar på flera fronter, en industri kan inte ta allt ansvar**.

Ett sätt att arbeta för att **reducera plasten i naturen är att se detta som en inkomstkälla**. Hur kan den resursen uppvärderas så att fler ser det som att inkomstkälla att fånga upp plasten som exempelvis finns i havet? Det skulle exempelvis vara en idé att skapa arbeten som fokuserar på att rensa marina miljöer. Det kommer att behövas den typen av incitament.

Intresset för frågan kan öka genom att **justera priser och se över priserna för nyproducerad plast**. Detta för att se till att det blir eftersträvanvärt att samla in och inte producera plast. Det måste också bli dyrare att producera plast för att minska incitamenten att använda detta.

Rörande innovationer finns det mycket tal om byar som fått fram plastbyggstenar åt sina hem. Det är ett populärt exempel. Är det välfungerande så bör det skalas upp. Men varför det inte har skalats upp är också en viktig fråga. Är det något i projektet som inte är miljövänligt? Det kan finnas en ovilja att använda exempel från det globala syd i det globala nord. Det är oklart varför det är så.

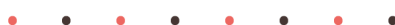
Nollvisioner rörande plast bör inkludera frågor som rör dumpning och att plaster inte ska finnas i maten. Plastsopor bör heller inte fraktas särskilt långt. De gånger plastsopor fraktas bör det också vara till platser där det garanterat tas om hand om på ett hållbart sätt. Vad som är hållbar hantering bör också konkretiseras.

Olika former av **produkter som inte kräver frakt av vatten skulle kunna minska användningen av plast.** Det finns exempelvis företag som gör tvål och andra artiklar utan att inkludera vatten. Där tillsätter man vatten själv, vilket gör att behovet av plast i förpackningarna minskar. Är sådana initiativ bra och effektiva bör dessa tillgängliggöras på marknaden.

Det finns en **social aspekt av plastanvändningen.** Många gånger används plastförpackningar för att människor inte hinner köpa varor med mindre plast. Snabbmat och små förpackningar med livsmedel är exempel på produkter som säljs mer på grund av människors tidsbrist. **Sättet människor lever är viktigt att ha i åtanke för att minska konsumtionen.**

En vidare fråga handlar om vad det är som driver förändringar. **Det är svårt att driva igenom en nollvision men ändå ha samma behov.** Varför behövdes plast från början? Var är det mest nödvändigt? Det är viktigt att veta detta, och där det är livsnödvändigt behöver det fortfarande vara svinnsäkert.

Det behövs också ett **globalt perspektiv, där många rikare stater behöver ta ett ansvar för att överföra teknologi, utbildning och kunskap** för att se till att förändringar ska kunna ske i olika delar av världen.

Uppdatering från Stockholm+50 sekretariatet

Under mötet fick deltagarna en kort uppdatering från Stockholm+50-serketariatet.

Hedvig Petersson förklarade att planeringen av Stockholm+50-processen nu går in i en väldigt intensiv fas – innehåll och praktisk planering ska fastställas tillsammans med FN. Förhoppningen är att nästa råd ska äga rum under tidig vår, så att departementet får möjlighet att lyssna in rådet ytterligare en gång innan mötet äger rum.

UNEA-processen tar lite längre tid. De handläggare och tjänstemän som deltagit under rådet är därför oerhört tacksamma – det är de som ska börja skissa fram nästa UNEA-träff och de inspel som gjorts under detta råd tas med i den planeringen.

Angående att permanentera rådet konstaterade Petersson att hon personligen tycker att det känns viktigt och att de ska undersöka förutsättningarna för detta.

Avslutningsvis tackades deltagarna för det stora engagemanget och kunskapen i frågorna som diskuterades.

Underlaget är framtaget av NOD:s kansli på uppdrag av Miljödepartementet.

För frågor om underlaget, kontakta info@nodsverige.se

